

YENİ GERÇEK

Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşünce ve kanaatlerini sözcüleriyle ve yazılarıyla, baskı, baskı dışında tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

DOĞUMUNUN YÜZÜNCÜ YILINDA

TEVFİK FİKRET

Edebiyatımızda Tevfik Fikret, Nazım Hikmet, Sait Faik adı, kendi yurtda yurtsuna yasasını, üç yalnızı vardır. Üçü de, birer bozulma döneminin ürünüdür. Üçü de, dönemlerinde süregelen edebiyat ortaklıklarına girmeyecek kadar kültürlü, dönemlerini yürüten güççüklere dalmayacak kadar onurlu, toplumsal alanda süregelen göyçüklüklere alışıktır, tutunacak kadar dikbaşlıydılar. Yünlüleri ve yönlemleri ne olursa olsun, her üçü de kendi yalnızlıklarını dramatik gürlüyle boğmadan yaşayıp gitti. Edebiyatımızda, yalnızlığına varlığına ödemmiş bir dördüncü kişi daha yoktur. Yükselmek için kimsiyeye yaslanmadılar. Sahip oldukları üne epeyce zor eriştiler. Sonradan gülmek olan pahasına bir üne erişmekten yana degıldiler elbet. Herkesin, edebiyat alanında, meyhane ortaklıkları, bohem dayanışmaları kurdukları dârimde, onlar efendi ve mağrur kişiliklerinin çitdiği kimsesizlik sessizliği içinde işi ve doğrusu güzelce bağdaştırmayı denediler. Birinin lürdü yurdumun ve hatta kuşğunun sınırlarını iyice aşmış, öbürünün ünü kafasını hayırdışı yolda yürütmeğini yüklenmiş dertler yüzünden epeyce genişlemiş, daha öbürü yurt içinde ve dışında kendini sevdi bilirdiği bir avuç insan bulabilmişdir. Yıllar sonra birini unutmuş, öbürü yayıncıların elinde bir oraya bir buraya itelemiş, daha öbürü de solu olmadığı için edebiyat matinelerinde gençlerce okutmasına izin verilen biri olmanın kötü kaderini yüklenmiştir. Her üçünün ardından yazılan yazılar, yazılan, donlanıyordular, Oysa her üçü de, yarabıklarında, devleşme taksitini duymuşlardı. Ardından büyük övgüler, ipe sapa gelmez inceleme yazıları yazıldı. Heride, edebiyatın değerini edebiyatından çok bilen bir kişi düşünür çikarsa, elbette onunla bulundukları karanlığı aydınlatacak bir ışık tutmaktır büyük içsel gösterecektir.

Tevfik Fikret, devrimi isteyen değil, dileyen bir devrimciydi. Devrim

öğrüne bir eyleme girmek yerine, yalnızca devrimden yana biri olmayı seçmişti. Kendilerine büyük güven beslenenlerin beceriksizlik, şımarıklık ve bilgisizliklere yaratıkları basarsızlık ortamının oluşturduğu şaşkınlık, Tevfik Fikret'in de şaşkınlığıydı. Bu şaşkınlık, onda, çabucak bir umutsuzluğa, karamsarlığa açılmıştı. Ancak, onun karamsarlığı, belli bir dönem insanları üstüne bir karamsarlık olabilir. Bu karamsarlık, Tevfik Fikret'de «Halûk'larla gelecek bir «mutla yarınlar» umudunu sarımsamıştır.

Ortamına oranda derin sayılabilecek kültürlü, onun bilime aşırı bir inanç beslemesini sağlanmıştı. Bilgiyle bilgisizlik arasındaki bağdondurucu uçurumu görebilecek bir yapıdaydı. Onda ki müsbet bilim inancı, dînsizliği gibi oldukça abartılmış bir inancı, bile de alçakgönüllü bir inanç değildi. Abartmıştır çok zaman bilimin önemini. Bu aşırılık onu, topraktan alınıp yapmayı deneyen bir alimist davranışına bile itmiştir. Yaşadığı çağ, yeryüzünde, müsbet bilimlerin kendilerine olan güvenlerini ve insanlarını müsbet bilme olan güvensizlerini güçlendirmiş bir çağdı. Üstelik, müsbet bilim öncesi çağlara gerekirse vere, aşırılıkta her bakış bir çağdı. Tevfik Fikret'e, bu «yığın, doğrum yolunu bulmuş» insan tavı fazlasıyla vardır.

Ona göre insan dünyası, karanlıkta aydınlanıp birbirlerini savası, aralıksız savası işleridir. Karanlık dediği bilgisizlik, aydınlık dediği bilgiye hiçbir zaman izin veremez. Her şey için Sokrat ahlakı giymiştir kendine. Erdem, bilgide kendini arırdın insanın haricidir, hakkindir. Bilgiyi insa polmanın tek ölçütü olarak aldığı için, yalnızlığı kolaya düşülmüştür. Tevfik Fikret devrimciydi ama, bir devrimci değil, bir sözcü değildi. Kitileleri kamçulamayı düşünenek verne. Avusturyalılara kadar uzanan yalnızlık denemelerine kalktı. Kesin bir umutsuzluğa alamadığı için kaynağına, bu yalnızlık

her zaman çelişik bir yalnızlık olmuştur, ona dînginliği haram etmiştir. Halûk'u «Bize bol bol yazı kucakta getir» diye gönderen, umutla gönderen babayla Halûk'u istemiyerek başka dünyalara armanın emmiş olan babası aynı kişidir. Burada yalnızlık çelişik ve dramatik olacaktır elbette.

Tevfik Fikret, bir ayrıcalık sınıf sahiptir. Halk için olmak diye bir kaygusu olabildi belki ama, halkta olmak diye bir kaygusu olmadı. Kendi sınıfının düşünür - oram tabiiyesini (yazdığı aşk şiirlerinde olmayı denediği gibi) ya da halkta olmaya kalkabilseydi kimsesizliği böylesine yoğun oluyacaktı. Tevfik Fikret, de, Sait Faik ve Nazım Hikmet gibi, sınıfsız kalmamış yalnızlığını yaşamıştır. Ancak Nazım Hikmet, kendisine yüklenen bu sınıfsızlık kaderini halkla yaklaşıyor aşmayı bildi. Ama, kesindir ki, ne Tevfik Fikret'in dünyası, ne Sait Faik'in dünyası, ne Nazım Hikmet'in dünyası halk olmanın özelliklerini taşıma-

yordu. Taşınması da gerekmezdi zaten. Sınıfsız olmanın gerekliliğine yüklediği yalnızlık, halkla birlik olmalarına engel olmazdı ki. Nitekim, olmadığı içindir ki, Nazım Hikmet, bu üç yalnız içinde en az yalnız olandır. Bu yalnızlığı işçi meyhanelerinde bora teperek, işçi meclislerinde saz dinleyerek aşacak, aşmaya yelenecek değillerdir ya.

Ne yazık ki Tevfik Fikret, Nazım Hikmet ve Sait Faik gibi herkesce anlaşılmamış kaygıların duymadığı ve bu yüzden ölmeye yüz tutmuş, anlaşılmasız bir edebiyat dilini yeni sözcük bileşimleriyle ayağa kaldırmaya çabıyıp kendini karanlığa attığı için, geleceğe kuşakların hiç okumayacağı bir sair olacak. Adı, edebiyat kitaplarında, inceleme yazılarında anılacak ancak. Ve devrimi aşından ışık tutabilecek bir yanı da olmadığı için, bir zaman sonra unutulup gidecek, ya da «Aşınan» diye yazılacak.

Yeni Gerçek

SABAH OLURSA

Bu memlekette de bir gün sabah olursa, Halûk Eger bu memleketin sislense ne nasıyeyi-Mukadderatı kavî bir elin kavî, muhyi Bir ihtizâ-i temasile silkinip şu donuk, Şu pasî çehre-i millet biraz gülerse...O gün Ben ölümüş bile olsam, hayata pek ölgün Bir irtibatım olur şüphesiz; -O gün öğün Ümmidî kes, beni kötürüm ve boş mühitimde Meraretle unut; çünkü lenk ve pejmürde Nazarlarım seni müziye çekmek ister;sen Bütün hüvviyyet-ü övviyyetine âtişin: Terennüm eyliyor el'an kulaklarımda sesin!

Evê, sabâh olacaktır, sabâh olur, geceler Tulû-i haşre kadar sürmez; âkîbet bu semâ, Bu mâî gâk size bir gün aç; melûl olma. Hayata, ne'se güneştir, melâl içinde beşer Çürür bizim gibi... siz, ey feza-yî ferâdın Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın! Ufukların ebedî ihtiyakı var nûrâ. Tenevvür... asırımız işte rûh-i âmâlî; Silin buluntarı, silkin zilâhî envâlî, Ziya içinde koşun bir halâs-î meşkûrâ. Unmudimiz bu: ötürsek de biz, yaşar mutlak Vatan sizinle şu zından karanlığından uzak!

— 8 eylül 1321 —

Karacaoğlan'ın Dünyası

○

AFŞAR TİMÜÇİN

O zamanlar ağır savaş silahları, okyanus geçen gemiler, uzay araştırma merkezleri yoktu; spor yazarları, röportajcılar, elektronik beyinle fal bakanlar da yoktu. Daha çok doğal, daha az kurulu bir dünyada yaşamıştık. İhtişam fazla süsüyle ve kırlardan, dağlardan, köylerden çok uzakta. İnsanda, insana yavaş olanın insana uymaz olana bugün kadar çatıştığı gündürlere o günler de. Ancak, silinmişler ufukta, simdi bir söylentilerdi yaşamışları, yalnızca şiirler kaldı geride: yaşamışın belgesi olan şiirler.

Dünyamız görecelikle dünyasıdır. Bizim insan dünyamız, Dünyamız o zamanlar da görecelikle dünyasıdır. Biz bunu anlayabilmek için o dokuzuncu yüzyılı ikinci yarısına kadar bekledik. İnançımız bir mutlak'ın tutkusalıydı ama, yaşamımız bir mutlak'ınancın kendinde gönen bir görecelik uzantıydı. Makine çağından önceki çağlara sarsılmayan mutlak pek uyuşmuştu. Bugün görecelikle bir yalnızlık çiziş kademiye. Mutlak, korkunç kamçılığı bir uzlaşmaz dünyasını kurmaya adanmış varlığı. Görce, biz kavgarlarla birleştiriyor birbirimize.

Karacaoğlan, ilk gerçek dünya arasındaki görecelikle, yani Varlık'a, onun kavradığı, etkilendiği, etkilendiği, kendisine özdeş kılınaya çalıştığı insan arasındaki görecelikle buldu şiri. Şiiri, gerçek yirine, üstünde kendimiz göre duy duya yürüdüğümüz toprağa kadar indirdi. Karacaoğlan'ın şiiri daha başka dünyalardan gelmişti. O, kurgusal mutlakları daha gerçek bir yönleştirmede hiç, sarsılmaz gerçekler bildiricisi olmadı.

Görecelikle şiire elverişler, yoksun şiirin varlığı tehlike gerektirir. Varlık'ın şiiri bir insan yorumuna uğrayıp söze dökülmemiştir. Karacaoğlan'ın bütün gücü, onun bir dünya inancını olmasından gelir. Dünyamız her bütünü bir çokluğu bölen, her çokluğu bir bütün içinde kavrayan bir dünyadır. Bir başka deyişle, dünyamız her bütünde bir çokluğu bağlayan, her çokluğu bir bütünü bağlayan bir dünyadır. Bu yüzden işte, bir bu dünyalı için, önemli bakılmamış. Yoksa, gerive saplantılar, kahr, Saplantılar, küçük, derme çatma mutlak özentileridir.

Eyya kendini mülkleriyle duyurur bize. Karacaoğlan'ın gerçekliği, varoluşu gerçekliği işte bu temelden yükselir. Eyya, kendi olarak, duyu organlarımızı açtır, duyu organlarımız onu görecelikle kavradığımız, eyya bize göre nesne'dir. Biz eyya'ya ufka doğru geriyen, bulanlıkta şan bir açıklık içinde algılarız. Bilincin mutlak yalnızlığını eyyaya benzerasına giren zorunlu uzaklık yaratır. Bilinc, kendisi için olarak, algılanan edildir. Her algı bilince yeni bir katkıda bulunur. Bilincin kendi üstüne, ve algıladı nesne üstüne bileyişini tutumla yöneliş, algılanan anlamı biçimleyen kurucu bir yönelişdir. Anlam biçime bağlıdır, ama biçimlenmiş kendinde taşınmaz. Bir biçimden bir biçime geçmedir. Bilinc, önce, duyu organlarımızı göre nesneleşmiş eyya'ya şiirle algılar, sonra onun şiirini kendine özge bir biçimde yaratır. Bilincin biçimlenmesi şiir diyeceğimiz anlam üstüne eğilişi, hem onu daha da seçmek, hem de biçimlemek içindir. Bilinc, her on yeni görümler sunar, ama bu görümler oturdur, bilincin geçimisine belli bir kadere doğru garantil edilmiştir. Doğrudan doğruya ilişki olduğumuz Varlık, bir yayvanlık değil, kesinlikler Varlık'dır, Kaypaklık Varlık'ın değil, onun karşısında bilincin Varlık'ı tümetirleyemeyen, ama onun tarafından içerilen olma durumundan geliyor. Yoksa, Varlık olsa olsa büyük bir hızla değişmektedir, o bir karmaşa değildir. Bu nedenlerden ötürü şir her zaman, algılananın algılanan (algılanabilir) bütün bir Varlık karşısında çaresizliğinden ötürü bir kaypaklıktan şiiri çıkarır. Bilinc, Varlık karşısındaki durumu, kavgayla ve yalnızlığı mahkumdur. Ancak, onun yalnızlığı ve kaypaklığı, onun koyucu ve belirsizliğiyle sınırlanır. Özet olarak: ayrı ayrı nesnelere, ayrı ayrı şeylere, ayrı ayrı biçimlere, ayrı ayrı görümlere atılır da açıklar. Her bilinc, kendisi kişiliğine göre, algıladığını ayrı ayrı biçimlerde belirler, temeldendirir. Karacaoğlan bilincin bu yalnızlığını, ama yaratıcı, koyucu, bilgilendirici gücünü iyi anlar. Karacaoğlan'ın şiirini yüceltme ve kendini önemli kılan işte bu pek sağlam temelli dünya görüşüdür.

Zaman zaman, başkaları gibi o run da mutlak bir tanı, mutlak bir ölüm düşündüğü olansın. Ne yapa-

lım ki, Karacaoğlan, çağının içinde çevresi gereği ne de olsa mutlak'ın toprağında yetmişmiş. Ne var ki onun tanrısa pek sematik, pek içeriksiz kalmıştır. Tanrısa, köklüğü kavrayan en büyük bütün, değişmelerin üstüne gerilen değişmezlik, dünya üstünde belki bazı yöneltici tutumları olan bir güç olmaktadır öyle görmez. Karacaoğlan'da Tanrı'nın nitelikleri bulanlıkta, kaypaklıktır. Tanrı böyle olunca, kendisinden gelmiş kendisine düşüldüğü düşümlen öbür dünya da bulanlık için gömülmüş bir söylene olabilecektir ancak. («Yalanmış çayır çimen - Bitmeden bir dem sürelim»). Karacaoğlan öbür dünya kavramını ve ölüm kavramını ancak boyama ile güzel bir yaşamın, boyasına güzel bir çoklukla dünyasının karşıtı olarak koyabiliyordu. Mutlak bir ölümü ana gibi olduğu zamanlarda mutlak bilime yabancı düşmüştür. İntihar her zaman bir mutlak ölüm işlemdir. (İntihar) buradaki mutlak anlamında kullanıyor, psikiyatrik uzmanlarımız düşünmektedir. İntihar, çok yenide öğrenmiş bir kavram olması bir yana, onun dünyasına düpedüz aykırı düşer. «Karacaoğlan der ki imdadın ölüm - Mezarından gayri bir vü bulamadım - de se de. İntihar bezgin düşümleri, yaşamın kankarlarını sevindirinceydi, ya kınanlara yakın düşebilecekler. İntihar bir mutlak arınmasındır, mutlak bir yokoluşaya gelen mutlak bir dinginlik, mutlak bir biresel kurtuluş arınması. Karacaoğlan'a göre yaşantı içinde kurar insan kendini, yasaamak kurtulmaktadır. «Keman yayı kemandı yıprandı - der ya Arago, işte onun gibi.

Karacaoğlan yaşamla ilgilidir, ilgiliden de öteye kılı düşür. Sakınmaz kendini yaşamdan, yaşamama dan sakınabilir ancak. O, kemandı yıprandı kemandı yayı. Kemandı yayı kemandı yayı. Karacaoğlan'ın dünya karşısında yer yer görülen alaycı boy veriliği, yaşarlığına süven insanın dinginliğinden başka bir şey değildir. Onun dünyası karşısındaki alaycı boy veriliği derişin dünyadan geçmişliğine hiç benzemez. Deriş, bir mutlak'ın adına bu dünyadan vargemişliktir. Üstelik bu dünya pek sarmattır. Onun. Asıl yasaacak dünya, bu dünyaya asan, bu dünyaya kaynak olan kutsal öbür dünyadır. Derviş bir gerçekliği dönmüştü, insanv dönmüştü atılabilecek, sonra da denki bir yaşam sürebileceği asıl dünyanın yerlisi olacaktır. O, nöbeti bilince yuvaya döncekti, gene de biraz kadın, biraz yarap, biraz eylemsizlik kolona öbür dünyasına. Karacaoğlan'ın geleneği, o bu dünya içinde çirkeçlerdir. Elifinde dünyası tü bir inancın, bir dayanışma yaktır. Varlık içindeki trajik eksiklik kurgusal güçlerle dengelemek. Kurgusal dünyası, gerçekçi - gözlemci

dünyasının, gerçekleri derine inmeyen bir abhakkı tutumları bir iyi dünya ilkiüstine uzanmasıyla olur. «Karacaoğlan'ın dünyası sonunda bir iyi dünya kurgusuna açılır. Kurgusal en iyi dünya, tasarlanmış değil, yalnızca istenmiş bir dünyadır. Karacaoğlan'da. Derviş göre, bu dünyanın bittigi yerde asıl dünya olan öbür dünya başlar. Karacaoğlan'a göre, bu dünya gereği, sevimli, düzenli, güzel, insana yavaş, insana yarışı, doğruluklu bir daha iyi dünya kurgusuna uzatır. O kurgusal dünya da, gerçekleştire bu dünya içinde, bu dünyamız değişmesiyle gerçekleştirecektir. Dünyamızın kendini aşması, iyive doğru aşması olacaktır. O kurgusal dünya gerçekleştire bu dünya içinde, bu dünya gerçekleştire için yapılan seçmelerle kurulabilecek bir dünyadır. O dünya içinde, bu dünyada olduğundan daha itibarlı olacaktır güzel. İyi ve doğru o dünyada ememen kalmıştır.

Çünkü, Karacaoğlan, görüldüğünün tersine, bu dünyada süredilen uyumsuzlukları acı çekmeyen, onları yok sayan, ya da öldükleri gibi benimseyen, hoşgören biri değildir. («Biktım usandımda da acı dillerden - Gamlar ile dolu uyan yillardan»). O da bilir ki, bir en iyi dünyası, ancak güzelli, iyinin, doğrunun egemen olduğu yerde kurulabilecektir. Yaşadığımız dünya gerçekleştirmiş bir lüki değil (insana göre), ancak olsa olsa ilkinin yar olabileceği bir yerdir. Onda, bütün tasarımların gerçekleştire me mahkum olduğu söylenemez. Daha ötesi, tasarı gerçekleştirmek çok gerçekleştireme yatkındır her zaman. («Benim bu dünyaya geçiyor nazım»). Bu yüzden sevince söylediği her şiiri bir yanı yeşil bir yanı kırmızıdır, bir yanı sevinçliye bir yanı acıdır. Sevinç ve acı yüklü büyük şiirleridir. Onları düzenlemeye çalışmaz da, acıyla gözler, Doğrunun, iyinin koyucusu, sürdürücü olmak yerine, güzelli bulup çıkarmayı severmiş.

Kurgusal dünyası, gerçekleri kullanarak kurduğu dünyası, görmece can atığı dünyası insanda bulduğu boşlukları kendinde doldurdu doldurdu edindiği bir dünyadır. Olmayan bir dünyadır ama, olmayacak bir dünya değildir. Kaldı ki, yaşadığı dünya, kaftasında kurduğu dünyadan daha ağır basar. Yaşanabilecek olanın pesine düşmektense, var olan güzelli çokluğu tüketmeye, o tüketemeyece kadar geniş olanı tüketmeye çalışmak doğrudur. Aslına bakılırsa, dünya üstü hiçbir şey yoktur bu dünyaya onarabilecek. Tanrı gözünlü oysa görünlü edebiyatı yaşamıştır. Ona bu günümüz veridirebileceği bir tanrı olmayış efinde, suçluca cesazy çoktan giydirmişin rahatlığına düşecektir. Karacaoğlan ilkin bu dünyamız içinde dir. Bir bu dünyalıdır. Bütün bunla-

rin karşısında ölüm ne olacaktır? Ölim bu dünyanın güleriyle ve dünyanın bakiğlığı zaman vardır. Bir akşamüstü, bir uykun sonunda, bir sabah ezanında, biz dururken, doluşırken, söylerken duyurabilir kendini, Taşması kalmak dümanın genel adıdır. («Yalanmış dünyamın ötesi ya lan», «Toprak emer tash camı»).

Karacaoğlan dünyası güzelliyle bir ufuk boyunca seyredir. Dünyamız güzeldir, güzelliği yüceliktir. Güzellikleri olmayan bir dünya anlamsız olacaktır. Güzellik dünyanın başta gelen anlamıdır. En yakından en uzağa kadar bütün boşluk eşyaya, güzel olan eşyaya doldurulmuştur. Eşya güzeldir, şiirin vazgeçilmez temelidir. Eşya, şiir yükü olarak görünür insana. Eşya bir şiir summa aracı değildir, şiir onun kendisindedir. Güzellik dünyanın kendine, bize göre vardır. Dünyamız güzelliği düşünülmemeyeceği gibi, bizsiz de güzelliği düşünülmez. Karacaoğlan'ın varoluşu insanlığı bu «güzel» anlayışı içinde kendini bulur. O ne dünyadan, ne de insandan geçebilecek.

O ne dünyayı, ne insanı öne alabilecektir. Bu yüzden onu ne tam ölkücü, ne tam gerçekçi diyebiliriz. O, olsa olsa varoluşudur. Varoluşculuk ülküçülüğün çok gerçekçiliğe yakındır. Karacaoğlan, İnsan kavramını bütünü kapsayan bir Varlık kavramına, onun etkin nedeni olarak yerleştirir. Varlık da İnsan'ın etkin nedeni, İnsan'sız Varlık, Varlık olmaksızın çıkmaz basit bir doğa gerçeğine indirgenecektir. Dünyadan İnsan'ın bugününün etkin nedeni olan geçmişle, yarının etkin nedeni olan bugünüyle ve bugünün sonuçları nedeni olan yarınıyla ortadan kaldırdığımızı, Varlık bir Doğa kavramına indirgenmiş olacaktır.

Güzel, eşyaya dokunmuşmamıza bize kendini algılatan uyarlak görüleceğidir. Biz eşyayı, kendinde olarak var olan eşyayı kendimize olarak değil, bize göre olarak algılarız. Öyleyse biz eşyayı nesnelere olarak algılarız. Karacaoğlan eşyayı mutlak yapısı içinde yakalamayı denemez. Bir mistik davranışını yönelmez eşyaya. O, bilince ve gören göze, duyan kulağa, dokunan ele göre kendini bir biçim altında gösteren nesne olarak görür nesne eşyaya karşı karşıdır, her algılamaya, bilinceye zaman içinde oluşarak biriktirdiği kişiliğinin özününe göre bir değer taşıyacaktır. Bunu, «Kadrin bilmeneyar alır eline - Onun için eğri birer meneyeş diyerek Karacaoğlan da doğrular,

Bunlar, Karacaoğlan'ın başırlı benzetmeçilliyin yolunu açarlar. O, bir değer-bildirici değil, nesnelere ve nesne-insanlar ilişkisi, bir arada insanlararası ilişkisi görüleceği içinde araştırılır bir sair bakışından başkası değildir. Eşyanın, İnsanın gü-

zelliklerini anlatırken, ya eşyayı eşyaya («Cennet demek sana yakışır dağlar»), insanı eşyaya («Güvercin topuklu keklik seçişi - Kil ördek boyunlu ceyran bakişli - Tavus kusu gibi göğü nakışlı»), eşyayı insana («Bül-bülün figanı gök gonca güle», «Yaz gelir de heveslerin bitersin - Güz gelince başın ağıl gidersin - Yavru n-din bounun eğri tutarsın - Senin derdin benden beter meneyeş») insanı insana («Hemen Koroğlan'ın Ayvaz' dengi») benzetir, ya da geleneğin, dinin geliştirdiği üst dünya (öbür dünya)yı kuran imgelerle İnsan ve Eşya için benzeşimler kurar: «Huy melekten yukarı», «Cennet sandım yer koyunum için».

Karacaoğlan'ın dünyasında güzel, bu dünyanın gerçekleştirmiş bir değeri olarak ortaya çıkar. İyinin, doğrunun varlığı tartışma götürürse de, güzel'in varlığı hiç mi hiç tartışma götürmeyecektir. Güzel çünkü, bu dünyada düşünülen, istenen olmaksızın öte, bu dünyadan bulunan, yaşanan bir değerdir. Bütün Varlık alanlarına bol bol, ama eşitlik ölçülerine pek de uymuyarak dağıtmıştır. İnsan ve eşya tek tek ele alındığı zaman, kendisine bulunan güzel düşüncesinde geçerlini, Karacaoğlan'ın dünyası, erkekle kadın arasında bu konuda bir ayrılık koyar. Kadın güzeldir, ama erkek yüğütlü. Kadına estetik, erkeğeahlaklı bir tavırta yönelir. Ama onun işi sayıya doyduğu yüğitten çok bağlanmadan edemediği güzelden başlar. Şiirinin nesnesi yüğit'ten çok güzeldir. O güzel'den pay almakla üstünlüğü somut güzel, doğadan, doğa parçalarından, davranıştan çok, kadın'ın ta kendisidir. Güzel sözcüğü'nün kadın yerine kullanılır çok zaman. Güzel ifadette kullanılmaması çok isim olarak kullanılır. Güzel dediği zaman kadın'ı getirir aklına. Güzel'siz bir dünya pek fakir olacaktır. Güzel, kamulmaz olan, içilidike susuzluğa duyulandır, («Ne güzele doymaz gözüm var benim»). Her güzel, güzel'in bir başka görünüşüdür. Bütün güzeliler bir araya gelecek ancak bilimsel güzelliğe yaklaşacaklardır. Yaşamamız, bir güzel, güzel'e varmada eksen birakılmış bir yol demektir, elden kaçırılmış bir parça demektir. Kırk parçak bir bütünü tamam kılan nastı ki kırk parçayı da teker teker tamam kılacak. Güzel, güzele yaklaşmak için de bütün güzelleri yaşamak için bir uzun yolu tutacaktır. Karacaoğlan'ın güzel karşısındaki açlığı ancak böyle bir açıklama içinde anlam kazanabilir. Nitekim, güzel'e varmak, bir erkeklilik davranışını gerçekleştirmeden ötededir onun için. Onun güzel karşısındaki durumu bir biriktiricilik olarak güzel'e çözümlenmelidir. Yoksa onu bir kadın düşünülmesi olarak görmek işten değildir. Dünyayı kendine kurarak değil, dünyaya dokunarak yaşamayı seçtiğinden, şiirlerinin bil-

CİNAYET

Polisten habersiz taşır ölüyü kent. Morarmış burun düşükleri. Gözlerindeki yorgun atmacayı ve resimlerdeki sahifli andıran köpüklerini ağzının.

Sessizce sürüklenir ceset yazın ve denizin gömüldüğü yere, yalnız göğün tanıklığı altında — belki hiç göze çarpmayan bir göğün — köşmeler, bağırışlar altında.

Alabildiğine sürüklenir ve bir mart çarçığı gibi kurur. Kurur bütün sözcükler de. Adız bir doğa tutkununun destansı öyküsünü anlatacak olan.

Özlem örülü bir ip merdivendir kalan kırlara, yeşil göğelerle dolu dağlara sarıktığı, kent adlı o hapisten. Ürkek bir tavşandan nasil beklenirse öyle kaçardı, kornalardan, kocaman ötüştüben. Kaçtığa itilerek seslere biraz daha, biraz daha. Ses, onun ve hepimizin bildiği ve sahte bir umursamazlıkla geçiştirilen o paslı ustura.

Usta bir trompetçi gibi saklar çığlık çığlığı taşıtlar cinayeti polisten.

GÜRKAL AYLAN

dirildiği gibi, değişik ülk her görme peşine düşmüştür. Bütün bir dünyanın bilgisine şairce varabilemek, o dünyayı yasayarak tüketmek demektir, kuramsal olarak Karacaoğlan da böyle bir tüketimi olarak çıkmıştır karşımıza. Kaldığı, biraz da, şiirinde yaşadığı çeşitli görünüşlerden, bu görünüşlerin ustaca bileşimindedir. Kalmaktan çok gitmeye, bulmaktan çok aramaya, kendinin kılınatın çok sayısız geçmeye yatkındır o. Dünya karşısında nitelikli bir meraklıdır daha çok. Bir güzelede karar kılmaz bu yüzden. Dünya karşısında korkak, çelimsiz bir iç dünyalı değildir. Acıyı yasarken bile yürekliliği ve kararlıdır. Kişilerde değil durumlarda tutkudur, Gözlemidir. Şiirinde açık açık belli olur bu. Bir şeyden bir şeye kolayca atlar. Bir şeyden bir şeye acıya hiç çekinmeden, konutun bir bozaktan bile kormadın kolayca geçer. Bu gibi kişileri yitirmek için, onları durdurulmuş, serüvensizliğinin ortasına atmalı, bütüne doğru yönlenişini durdurmalı Karacaoğlan hiç bir Elif'e ne zaman bitmeyeceği bilinmeyen bir söyleme kuramıyacaktır. Yolundan edilmek olur bu.

İyi ve doğru onun şiirlerinde pek serice de konuşulabilir. Bir iyi ya da bir doğru şifide ancak güzele'nin aracıyla yayıyabilirler. Dünyamızın iyile, doğrusu dolu olmasın elbet o da isterdi. Dünyamız, güzele'nin iyi ve doğru üslubunu temellendiği bir dünya olmalıdır. İyi ve doğru dünyamızın akla olabildiği ancak. İyi ve doğrunun tam gerçekleştirmiş olduğu duyusuz (duyulmuş demek aşırı kaçmaktır) Karacaoğlan'ın içinde dünyasındadır. İyilikler yaratır. İyi ve doğru insanın gelecektir, oysa güzel doğa olarak vardır, kesin olarak vardır yani, insanın elinde değildir onun var etme, yok etme.

SO RUŞTURMA

Haktan, emekten yana bir şir kurmak. Bu şir için gerekli içerik tüm yaşamımda yerli yerindedir. Yoksulluğun içinden geldim. Çok erken yaşarımda, çocukluğumda, sınıf karıştırdım, yerimin neredede olduğunu sordum.

Sıkıntı ve yoksulluk erken çaştan halk çocuklarını eğitime girebilenleri, kişisel değerlerle, toplumdaki değer ölçü ve yargılarının çelişliğini göstermekte güçlük çekmez. Herkesin eşit olduğu yeteneklerin geliştirilmesine olanaklıdır yoksun bulduğumunu sezdikleri kurulu düzeni, yetişkin çağlarında yadırgarlarken, sosyalist düşüncenin öğretiminin değiştirici doğrularını kavramaları, gerek kendin gerekse için den çıktıkları emekçi halk yığınlarını birlik ve kurtuluşunun sosyalist düzenin uygulanmasında başka bir yol olamayacağını gerçeğini görebilmeleri doğal sayılabilir.

Sartre'nin da belirttiği gibi: «Düşünce, —ihtiyaç— dan sonra gelir ve her ihtiyaç bir humanizmaya doğru kendini aşar.»

Yani, benim için «Seemek» kolaydır. Doğruyu seçmenin kolaylığına karşı, «Sorumluluk» çetinlikle yüküldü.

Kendime örnek olduğum, saygı duyduğum, kendileri gibi olmak istediğim Nâzım, Gorki, Lorca gibi sanatçıların yapıtlarını yerli yerinde tanımladıklarım da daha onbey — onaltı yaşında kavradım. Yaşamımda da bir sanat yapıtı yaratır gibi özene bezene kurmanın gerekliliğini bilincine vardım. Yukarıda belirttiğim gibi, çocukluğum kendiliğinden böyleydi. İhtiyacı; «İşsizliğin», «Aşsızlığın», «Korunmanın», kısaca yoksulluğun ne olduğunu pek iyi biliyordum.

Birçok yazarın yaşamında belirli aşamalar vardır. Ben de böyle bir durum hemen benim hiç olmadı. Çok kısa bir süre Ghandi'nin etkisinde kaldım. Emperyalizme karşı savaşta onun tutumunu (Pasif mukavemet) öğledim. Bu da bir iyli sürdü sürmedim. Bilimsel sosyalizm, bütünüyle, her yün den beni karışıldı. Onu etkisi yaşamda antifaşist, barışçı, sömürüye karşı şirler yayınladım.

Sinclair'ın «Altın Zincir»i Türkçede 1941 de yayınlanmıştı. Başucu kitabım oldu o. Ondan başka da sosyalist bir sanat tarihi, estetik kitabı yoktu elimizde. Şiirlerimi savunurken (Orhan Veli sökmüne, öteki anti-sosyal a-kımlara karşı) «Altın Zincir-e (*)» yazıyordum, ondan kanıtlar alıyordum, ondaki yargıları ıleri sürüyordum. Bu durumumu açıklığa birtirmek isterim: Nâzım'a hiç ilgim kesmedim. Bütün kitaplarını daha o yaşarımda okudum, sevdim. Yayınlanmaları ol-duğu kadar, yayınlanmayanları, elden ele dolaşanları da izledim. Nâzım'ın etkisinden kurtulmam için, onu çok iyi öğrenmem gerekliliğini anladım. Nâzımı çok iyi öğrendim. Bu benim için son-suz bir güç oldu, sonsuz bir kaynak oldu. Benim olsun, Ahmet Arif'in ol-sun, şirlerimin incelenir, değerlendirilirken Nâzım'a birlikte incelenmeli-

dir. O ne yapmış, biz ondan ayrı ne yapmış ne kotarmışız.

1942 ile 1980 arasında yazdığım şirlerimin çoğunu yayınlamadım. Toplasam, büyükcek bir kitap tutar bunlar. Yayınladıklarım büyük bir kısım da kitaplarıma girmede. Hele, ilk kitabım «Günden Güne» yi tehlike sokmamak için, bu şirlerimden çoğunu bir kenara bıraktım. Ben, ne denli kaçınırsam kaçınayım, savcılık bildiğini okudu, kitabım toplatıldı. Ko-yuşturmaya uğradım. Sanırım, bunun nedeni şirlerimden çok, kişiliğimden di. Ayrıca, 1956 yılında birçok sanatçı-mın yazgısı bu oldu. Ama hepimiz kurtardık yakamız, «beraat» ettik.

Bu yıllarda şirlerimi, kendimi, isteklerimi bir bir gözden geçirdim. 1960 yılında yaptığım bir konuşmada da belirttiğim gibi, (İstanbul Bulutü üstüne yazılan eleştirilerde, açık otu-rumda, bu çabam değerlendirilmiştir.) şirimi, birçok yuktardan, güverlerden (Politik) kurtarmam gerekliliğini düşündüm. Sınırlardan bir yerde,

Nâzım tek başına, legal bir örgütün, bir çok, ozanın, yazarın, yapması gereken iş yapmış, bunun sorumluluğunu duymuş bir ulu kişidir. Şiirin, polemiklerinde, kavgaında, bir araç olarak kullanılır. Bilindiği gibi, İdea lizme karşı, materyalizmi savunmuş, P. Lot'yi eleştirmiş, yerden yere vurmuştu. Benere'de sosyalist bir devrimi ileri çizmış, bir devrimcinin tutum ve davranışlarının nasıl olması gerekliliğini göstermiştir. Birçok insan da O. Militan bir devrimci, marksist bir düşündür, bir eleştirmen, yıldırmaz bir savaşıydı. Ama o yıllarda böyle olmaktan başka yapacak bir şey yoktu. Ayrıca, Nâzım'ın çabı, bütün bu işlerin üstesinden gelecek yeter-likteydi.

Değdim gibi, Nâzım'dan ayrı, ne yapıtı bilire diye başımı iki elimin arasına alarak düşündüm. Orhan Veli ve arkadaşları vardı, Onlardan Türk şiirine birşeyler katmışlardı. Onları da göz önünde tuttum. Şiirimi tek yön-li olmaktan kurtarıp çok yönlü bir şirle plânaına yükseltmeye çalıştım. Propaganda (Politik anlamda) dadan kaçımım, Öyküsü attım, doğruları dolaylı olarak göstermek istedim. Folk lordan, İnceden İnceye yararlandım. Çok türkü okudum, çok türkü öğrendim. Pir Sultan Abdal'a da, Nâzım'a baktığım gibi baktım. Dadaizm'ina, Karacaoğlan, Köroğlan'a da öyle.

Nâzım Hikmet, en son şirlerimden birinde:

Anlamaya çalışıyorum, insanı yitirmenin habasını
diyor. Bu dizeyi, ikinci basıstau yaparken «Kedi Aklı» adlı kitabımın başına koyacağım, Evet, «Kedi Aklı» da:

«Çok mu yaşamışım az mı ölmek hak-kım mıydı yıl varken aksamlara
Bu kedi nereden çıktı demeyin kapı aralıkta ben bıraktım da
Okşayacak birşey ister ellerimiz kendi sıcaklığında

Yıpranıyordu köli kadınlarda aşkım pis karaneliklerde
aşağı yukarı aynı seyleri söylüyorduk.
Aynı kaygıları duymuştuk. «Günden Güne» nin «susu» su:
Bir damlımsın okuyuşu
Ama okuyuşun

Bekli de, bütün bütün şirlerimin ilk sözü, ön sözü bu iki dizedir. Bu iki dize açıklar beni. Ama, «İnanç yitirmenin habasını da olsa, insan anlamaya çalışmam, çok sükkür, inancımı yitirmedim. Ama, çalışmamın kasımın kavradık. Bireyin öcümün kalıplaşmamasını, kurumsamasını, bağnazlığa düşmesini yolunu öğrendim.

Bir düşüncemi, çok önem verdiğim bu düşüncüyü, burada bir daha açıklamak isterim. Bu düşüncem yayınlamıştır bugün. Çoğu onun arkadaşlarımız bu gerçeğe varmışlardı, yazarlarmız, eleştirmenlerimiz de öyle.

Toplumcu bir yaşantıya dayanmadan, toplumsal şir kurulum, kurulum. Sanatçının kişiliğiyle, yaşamı sırtı sıkıya birliğine bağlıdır. Toplumcu şir olmaz, toplumsal ozan olur, sanacı olur. Bir küçük burjuva yasa-mı sürdüren, başına toplumsal eylem katılmamış kimselerden, toplumsal ürerler beklemek boşunadır, yereldir. Onları kınanamayız. Onları, toplumsal bir eyleme çağırarak, katmalıyız. Ancak, böyle bir eylem içinde eğitimlenmiş toplumsal dedikimiz şirler yazabiliriz. Nâzım:

«Ne ah edin dostlar ne de ağlayın
Dünyâ bugüne, bugünü yarına bağ-layın

der. Bunu Nâzım, Nâzım gibi ozanlar söyleye bilir, «Ah» etmemiş, «ağ-lanmamış» «dini bünye, bugünü ya-gın bul bağlamış» ozanlar. Lumumba'yı, Guverer'i, Vietnam halkını savasını yazacak kişi, Lumumba, Guverer, Vietnam halkı gibi yürekli çarpan kişilerin çıkar. Aykırı bir düşünce, yanlışlar. Bu figyil duymayan arkadaşlarımızdan birşey beklemek boşunadır. Başka türlü olmaz. Yaşayacak ki, yaşanacak ki, olandan sonra yazılacak. Toplumculuk, kendisinin ayrı bir kavram olmaktan çıkacak, kişiliği ne geçecek. Ben:

Aç bırakılmışızdır
Ayaktı
Uykusuz
Onurumuz
Yükâr duvarları
Girer
Bir uzun ova gibi
Duvalların içine

diyebilirdim, buna, hakkım olduğu içindir, Bu, böylece bilene Bilmen anlatabildim mi?

SORU : Çağdaş bir ozan olarak, şiirinize süregetirdiğiniz eylem nedir; bu eylem nedir; bu eylem içinde toplumsal ve kişisel kaygılarınız neler oldu; bunlardan geleceğinizi nasıl bir dünya görüşü ve estetik anlayışı ile temellendirdiniz?

HASAN HÜSEYİN

Çağdaş olmak... Bu, bilinçtir. «Yazılmakta olan», marksist bir düzen ve çekiş içinde, bütün boyutlarıyla duyulmak, algılanmaktır. Bende «bens», hiçbir zaman, dar anlamıyla «bens» olmadı, Herşeyden önce, şir sanatında «bens», «birey» kavramı üzerinde açıklığa varmak gerekir. Şiir sanatında «birey» —bir bakıma «birmens», «insan»dır. Tarihsel, sosyal, ekonomik bir kimden değişik sentezi durumundaki o karmaşık varlık... Şiirin çıkış noktası, bu anlamdaki bireye yansıyan toplumsal ve evrensel çağdaş özellikleri yakalamak, belirsiz, oluşmakta olanı, soyut planda kalamı, ama mutlakla varılacak olanı, bilimsel doğrultuda güçlü bir sentezle «göstermek», «somutlaştırmak»tır. İnsan - dünya ilişkisi, insan bencinin gelişmesine paralel bir zenginlik, karmaşıklık kazanmıştır. Bir şiiri, geniş zaman parçası içinde diri tutan şey ne bilinçsiz, amaçsız biçim denemesidir, ne de içerik özelliği; sadece estetik dokusudur. Güçlü şiir, dayanıklı şiir, yarıma açık, geniş kapsamlı içerik saptamasıyla bilinçli bir biçim araştırmasını ortak ürünüdür.

Her ozanın bir şiiri vardır. Her ozan, yaşamı boyunca, kendi şiirini parçalar halinde verir. Bu, o ozanın şiirinin an an görünüşüdür. Parçaların değişik gibi görünmesi an'ların değişikliğindedir. Esyayın, değişik anlarda değişik görünüşü gibidir... Önemli olan, şiirin estetik dokusundan sızın, ozanın dünya-görüşüdür. Ben evreni, bu evren içinde insanı, «ölümekte olan-la» oluşmakta olan-ın sürekli bir kavgası b'çininde düşünürüm. Bu «iki öylesine iç içedir ki, ozanlar, bu iç içelik karşısındaki tavırlarına göre ya bireyci ozan adını alır, ya da toplu ozan. Bireyci ozan, «ölümekte olan-ın» içindedir, onu tutar, onu beğenir, onu ölümsüzleştirmeğe çalışır. Toplumu ozan ise «ölümekte olan-ın» içindedir, insanı ona götürmeğe çalışır. Birencisi, doğanın ve toplumun diyalektikliğinde ne kadar habersizse, ikincisi o kadar haberdirdir. Birencisi, yaşadığı çağın ne kadar gerilerindeyse, ikincisi o kadar ilerde ve ilerisindedir. Ancak, bireyin sorunlarına ilginçlikle bireyci'liği birbirine karşıtılmamak gerekir. Bireyin sorunlarına ilginçlikle dercesini ozanın sanatçı gücü belirir. Şiirin sınırlarını genişleteceğini diye, kaba anlamdaki bireyin o kendine özgü, kendine yapışık, kendisiyle göüp gidecek olan özelliklerini saptamağa çalışmak, tersine, şiirin sınırlarını daraltır, dokusunu gevşetir. Ben, toplumdaki değişimi, geçişi, eski - yeni kavgasını somut halde yaşıyorum. Bu sınıflararası sesli - sessiz savaş her zaman vardı, her zaman olacaktır. Yarıncı sınıfsız toplumlarında bile —nitel planda da olsa— bu savaş yaşanacaktır. Onun içindeki ki ben, bugünü kurtarmağa, korumağa çalışsanlar değil, yarını yapmağa, kurtarmağa savaşanların yanısında oldum. Bu, benim kişisel «tercihim» değil, daha çok, tarihsel, sosyal ve ekonomik nedenlerin diyalektik sonucudur.

Ben, şiirimin etki, işlevi, eylemi bakımından topluluğum; yöksa, toplumcu olmak, benim şiirim için amaç değildir. Benim insana ve evrene bakışım, insana ve evrene ele alışım, yorumlayışım, şiirimi toplumu yapıyor. Değişik, bir ozan, seçtiği konular, şiirinin içeriği toplumdur. Ozan toplumu yapan, özüdür. Marksist öz, ozan. Marksist estetiğe götürür. Kaba saptayıcılığa, propagandacılığa değil! Halkın sefaletini saptamak, uğradığı haksızlıkları saptamak, sefaletten, sosyal adaletsizlikten yakınmak, ozan toplumu yapmaz; hattı. ozan yapmaz! Bir şiirin amacıyla niteliği birbirine karşıtılmamalıdır.

Şiirde «anlamsızlık» diye birşey yoktur, «yoğunluk» vardır. Anlamsızlık doğa ya aykırıdır, maddeye aykırıdır. Anlamsızlık, anlamsızlıktaki anlam, soyutta çeşitlenmeler —buna «karmakarışıklık» da diyebiliriz—, biçimsel bir nitelik, bir ögedir. Şiiri tek bir ögeye bağlamaksa, delilik değil ama «ozanlıkta» nasipsizliktir. (Filin kuyruğunu yakalayay, «işte bu, fildir, demek gibi birşey...») Biçim araştırmalarını, denemelerini şiirin kendisi sanmak, kötü bir aldatıştır. İnsan karmakarışık, karmakarışık değil. Sanatçı, gerek evreni ve gerekse insanı karmakarışıklık içinde ele alamaz, ona karmakarışıklık içinde bakamaz. Bir şey, anlatılmıyarak bile anlatılabilir. Bu da yine, biçimsel bir özellikler. Yeşil yeşil boyu yığılmış değil, otlarla, yapraklarla, denizle vermek gerekir. Hızı hızla anlatılmaya çalışmak boşunadır. Hızı, koşan atlarla, rüzgârla, soluyan lokomotiflerle, Tüzelere anlatılmak gerekir.

Ben şiirin, geniş hak yoğunluğuna anlatılır olması gerektiği görüşüne hiçbir zaman katılmadım. Böyle bir sanat yapıtı da düşünmedim. Halk yoğunluğuna belirlen niteliği, tutuculuktur. Oysa sanatçı atıldığında, yıkıldığında, yarına dönüktür. Ben, şiirde sese büyük önem verir, şiirimi, kalabalıklara okunması için kurardım. Bir şiirin, şiirde anılan yoğunluğa seslenme niteliğine sahip olması başka şeydir, bir şiirde konunun ve düşünün ön - planda sırtması başka şey. Şir vardır, kendi kendine bile sesli okunmazsınız; şir vardır, kalabalıklara haykırabilirsiniz. Bir şiirin kalabalıklara okunması, onun konunun ve düşünün ön - planda alması olduğunu göstermez. Yanlış, burada başlıyor. Estetik değer taşıyan bir şiirin kalabalıklara okunması, onun dünya - görüşünden ve biçiminden gelen «etkililik»le ilgilidir.

Yıllar öncesi de belirttiğim gibi, sanatçıyı ben, 12'den vuran bir atıcı sayarım. 12, sanat yapımın ilk «hitabetliği» eğitilmiş, belli bir sanat görüşü düzeyine ulaşmış aydın kitledir. Bu kitreyi etkileven, sarsan, kimdatan bir sanat görüşü düzeyine ulaşmış aydın kitledir. Bu kitreyi etkileven, sarsan, kimdatan bir sanat yapıtı, derece derece, bütün kitleleri etkileyebilir. Benim şiirim'e eyemsel yanı, buradan gelmektedir. Ozan diye okur karşısına çıktığın gündünberi, ne yaptığını çok iyi biliyorum. Ensinlendim, etkilendim, kattım, birleştirdim, şiirin bugüne kadar ki bütün araştırma ve denemelerinden, katkılarından, öğelerinden yararlan- dım ve marksist özime uygun biçimlerle şiirimi kurmağa çalıştım. Özgün olcağım diye birtakım zıpatlıklar sapmadım. Şiir diye piyasaya sürülen burjuva yazıtlarına, sözlara, günün gereğine göre, toplumu kışkıklar uydurma, güldirme çabasına düşenlerden olmadım. Şiiri, kendi ülkemde, kendi toprağında bağımsız, sorumlu, etki gücü yüksek bir planda tutmağa çalıştım. Marksist dünya - görüşüm, emannın rengi, kokusu ve biçimi kadar, kendine yapışık kaldı şiirinde. Estetik kavram da zaten hep, bu oldu. Sanatın kendisi bizzat propagandadır, ama ayrıca bir de propaganda görevi yüklemek, arzuluhalik olur. Benim, insana ve halka bakışında —alışılmıyandı— acıma yaktır. Sürekli değişim içindeki varlığa acımak, bilimsel dünya - görüşüyle bağdaşır şey değildir. Toplumucağı yapıyor anlıyoruz, halkçılığa karşıtıyoruz; hem de en kaba anlamıyla!

Her bakımdan geri kalmış bir ülkenin ozanımı. Ama hiçbir zaman, halkın sorunlarını, yakınmalarını, sefaletini saptayarak şiirime doldurmadım; ayrıca, şiiri, sorumsuz, görevsiz bir biçim cambazlığı, halinde almadım. Her iki anlayış da karşı oldum. Gücümün, diri, canlı, somut içerikleri en etkin, en canlı, en çoğaltan biçimlerle belirtmeğe yastamağa harcardım. Yapılmıklar ortadadır. En son yaptım «Kızılmak», söylediklerimi doğrulayacak nitelikte bir yapıtı.

O bile, şiirimin biçimlenişinde sadece bir aşamadır, bir denemedir, bir araytırmadır.

BEYAZLAMA

Çocukluğunuzun oyuncak evlerinde
Sizi komşulardan ayırır küçük taşlar
Çiçeklere dönersiniz temiz yüzünüzü
Hatırlamak, çevreyi beyazlar

Bir güne uyanırsınız tüm uykularınızdan
Doymulmaz güllüleriniz vardır yarıkalmış
Parlıtısı düşer gözlemlerinize büyük evlerdeki mutlulukların
Ayrılar, yalnızlığı beyazlar

Yağmurların sildiği bir beyaz küçük taştır
Şimdi parmağınızdaki yüzüklerde takılı
Dönüverirsiniz sokakları çocukluğunuzdan
Sevmek, yaşamayı beyazlar

Adımın en güzel harfiyle başlıyan taşlarda
Ölüm, yükleniz beyazlar

YILMAZ KUTMEN

Halk Şiiri Üzerine Okuma Notları

○

NİHAH BEHRAM

«Varıp yoldaş olma sen uğrusuz
Komuş olma namussuz arsız
Sabah selâmı verme pırsız
Adamın başına belâ getirir»

Pir Sultan

«İfer dilbere gönül verme
Ya sevilir ya sevilmez»

Emrah

«Yalandır dünyanın ötesi yalan»

Karacaoğlan

Kimisi onun yüzlüğünü, karşı koyabileceğini
sözlemiş, hakkı uğruna kavgaya çağırmış. Saz di-
lye halk gücünü apaçık ortaya koymuş,

«Körüğüm çıkım dağlar salma
At sürüm mal yemezim malma»

Körügü

«Gelin canlar bir olalım
Münkre kılıç çalalım
Fakirin hakkın alalım

Pir Sultan

«Bu dünyada adem oğluyum dersin
Helâli harâmı dürmüyş yerisin
Yeme el malını geç verişin
İğneden ipliğe sorulur bir gün»

Karacaoğlan

«Sedari halimiz böyle nolacak
Kısa çöp uzuldan hakkın alacak
Mamurlar yıkıp vîran olacak
Akıbet alınır ahımız bizim»

Serdari

Vakte hazır olun diyenlerden»

«Yürün aslanlarım savaş edelim
Buna gavgâ derler bey ne paşa ne»

Körügü

«Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizindir»

Dadaloğlu

Bu deyişlerin günümüzdeki uzanımını ise artık
bir çok halk ozanında görmek mümkün. Şu var
ki halk ozanı şiirlerinde halk ve halkı yazdını,
bu güneş yer yer bu kural değişiyor. Ozan sehire
girişor. Belki kaybediyor gücünden böylece. Bir
de dip dırı devam eden Veyşel var. Ayrıca günü-
mizde yeni genç ozanlar var ki herseye karşın
İçli, iyi, ve güçlüler. Fermanı, Mahsunı gibi.

«Büt korkutuk diyorlar
Korkınadık sabrediyoruz»

Fermanı

Bir bölüm ozanlar da ince bir alaycılıkla, ta-
li bir kurnaz sezi ile, toplum-insan, insan-doğa,
bişiklerini hicvetmişler, Feriadi (Tilki Destanı),
Talibi (Bak Öküz Destanı), Huzuri (Ters Oğüt
Destanı), Sevil Ali (Uyuz Destanı), Mesti (İnsan
Destanı), Şanlı, Züğürlük Destanı), Seyran'ın,
Kavur'nın destanları... gibi.

Yunus'dan başlayan bu halk şiiri bir gelişimle
gelmış Veyşel'e dek. Denilen eşyler insanın doğa-
dan, toplumdandan söktüğü şeyler. Günce gelişmiş de
Değiş şekli çoğun ortak olmuş. Anonim şiirler,
anonim güzelmeler kullanılmış, Kimi zaman o
bülbülleri, zülfülleri, keman kaşarından da öte di-

Yüzlerce yıldır süregelen bir ses var halk ede-

biyatında. XIII. yüzyıldan Yunus seleniyor:

«Niçin ağlarsın bülbül hey?»

XX. yüzyıldan Veyşel ses veriyor :

«Sen ağlama ben ağlayım bülbül»

Doğaya, insanlara, hüznünelere, ortak olmuşlar,
aynı yürekten çıkma şiirler dökmüşler söze sazla.

XIII. — XVI. yüzyıllarda Yunus, Kaygusuz,
Esrefoğlu, Körügü, Pir Sultan, Hacı Bayram Veli,
Hayal... ile nasal dil bulmuşsa halk kendin anlat-
mağa; XVII. — XVIII. yüzyıllarda Karacaoğlan,
Asık Ömer, Kul Mustafa, Apık Hatan... XIX. —
XX. yüzyıllarda Emrah, Dertli, Seyranı, Dadaloğ-
lu, Serdari, Mesleki... Veyşel'e dek böylece sürüp
gelmış bu, Daha nice yüzlerce.

Dili yok mu halkın? Dili var; İşte aşıklar,

Bir yandan onun aşkını söylemiş, her şeyinde
olduğu gibi aşkıdaki hüznünü, onun ince utan-
gacığını, temizliğini, yalnızlığını.

«Yücelerden döndürüym
Alçaklara gönül seni»

Esrefoğlu

«Civan seni sevdiğine alınma
Severler güzelli olagelmisler»

«Şu bağrım kül oldu hep yana yana
Onu söndürmeğe sel gerek bana

Ucu yar zülfünde yar gerek bana

Burmalanmış yar zülfünün telleri

Onu bağlayacak gül gerek bana»

Karacaoğlan

«Göz katlansa bile gönül doyar mı»

Gevheri

«Neyersin feleğin ihmâl için
Beni bu sevdaya dış etti bu gün»

Kusuri

«Tenhalarıda güllüğünü sevdiğim»

Ruhşahi

«Muhabbet tuzağı kurdum izine»

Minhaç

«Derdim çoktur hangisine yanayım
Yine tazelandı yürek yaresi»

Pili Sultan

«Deli gönül deyme çaydan bulunmaz
Coşarsa dalgası kendinden olur»

Veyşel

Bir yandan onun ezilmişliğini, horlanmışlığını,
birakılmışlığını söylemiş. Yine aynı içtenlikle, yine
aynı güçle.

«Uyur iken uyardılar
Diriye saydılar bizi
Koyun olduk ses anladık
Sürüye saydılar bizi»

Pir Sultan

«Bozuktur şu dünyanın düzeni bozuk
Tükendi daneler kalmadı azık»

Kul Himmet

«Güçü yeten soyar gücü yettigin

Adalet kalmadı hep zulüm doldu

«Çark bozulmuş dünya islah olmuyor
Ehli fakarının yüzü gülmüyor»

Ruhşahi

«Mesleki artar eksilmez
Zulüm yavaşça yavaşça»

Mesleki

«Hileye yüz tuttu asırda insan
Mürüvvet, merhamet, hümet kalmadı»

Emrah

«Bittil beyler mürvetli
Binnişler birer atı
Yedig yoksul eti
İçtiği kan olmuştur»

Yunus

«Nice zenginlerin çarık çevirdin
Nice kahramanı tepin devirdin

Bunca fakirleri kastın kavurdun
Herkesce bir türlü kadensin dünya»

Veyşel

Bir yandan uyarılmış, dets vermiş gözüni açık
tutmuş, yer yer bir halk uyanklığını dile getir-
miş.

«Kıldan köprü yaratmışın
Gelin kullar geçip deyi
Hete biz böyle duralım
Yığıt işen geç a tanrı»

Kaygusuz Abdal

«Gençlik elde iken sürün devranı
Kocaklıkta devran sürülmez imiş»

Minhaç

«Yaptığın hatadan habersiz namma
Kara karcıya geçe görün var»

BİR DEVİN ÖLÜMÜ

Ve insanoglunun demiri hamur gibi yoğurduğu andı
Dünya hiç görmediği bir aydınlığa kavuştu
Ölümü mermerlerde susturduk savaşlar sonrasında
Topraktan bir kitaba yazıldı değişmezlik
Bütün tutkular dolu dizgin koşuyordu
Seviler ezilmekten bıkırmıştı yollar gibi uzun
Bütün halkaları koparmak için kendimizi yiyorduk
Orlar bizi ezdikçe biz büyüyorduk
Alnımız bu yenilgi atların nallarıyla yazıldı

Sakin gecelerden korkma çocuğum sen güneşsin
Her insan kurtulmalı insanın boyunduruğundan
Sen o şöleni görseydin hiç ağlamazdın
Kiremitlerde çırılçıplaktı yalnızlık kuşluk vakti
Geyikler sulara sevişiyordu gölgeniz vurmudan
En uzun anılarda barut ve korku vardı
Kimseye görünmeden ölümü yendi beynimiz
Acı çığlıklarımızdı **dünyayı döndüren** yalapa yalap
Bir gün ezilecek o dev bakircılar çarşısında
Sesi karışsa da toprağa yeşil bir türkü söylerin
Uzun bir düste gördüm özgürlük gelin olmuş
Arkasında hep sevenler ordusu ve sonsuzluk
Bu açlık varken yaşamak hiç tükenir mi
Evelrin en kuytu yerine korkusuzluk gizlenmiş
Sonra deniz gibi kabardı uslu durmıyan gerçek

Ve insanoglunun demiri hamur gibi yoğurduğu andı
Resni bir şarkı gibi bekledim ayla birlikte
Resmini çizdim suların varılmıyan ayasına
Ve sen baktıkça güzeldin sevdiğim güzel

AYHAN CAN

Nâzım Hikmet'in

Oyunlarındaki

Tezler

ZÜHTÜ BAYAR

Nâzım Hikmet, geniş ufuklu bir toplumcu tiyatroyapıdır. Böyle olunca da oyunlarının düşünsel yönü ağır ve yüklü olmuştur doğal olarak. Onun oyun yazarlığı, sanatsal ustalıklarını ortaya koyarken; bir yandan da ona konut olarak düşünce alanındaki gelişmelerini göstermektedir. Oyunlarının birçoğu kendine özgü çözümler ve tezler (1) taşıyan oyunlardır. Zaten toplum ve ekonomi sorunları bilimsel yollarla çözümlene üzerine eğitilm yapmış olan Nâzım Hikmet'ten de başka türleri oyunlar beklenecekti. Oyunlarında Marxist dünyagörüşüne uygun olarak geliştirdiği tezler, Marxist felsefe açısından önemli ve Marxist dünya görüşüne katkıda bulunacak niteliklerdedir.

1932'de yazdığı «Kafatası»nda, sınıflara bölünmüş, ve bir tek sınıfın ideolojisinin egemen olduğu bir toplumda, gerçek anlamı ile bilim adamının yetişmeyeceğini, böyle bir toplum düzeninde bilimin serbestçe gelişip, gelişmeyeceğini ileri sürmüştür. Aynı oyunda yalnız bilimin değil, bu koşullar altında sanatın da ilerlemek şöyle dursun

Sairi — Ne demek? Nasıl doğru...
«Tabi — Sonra efendim, (Petrovya göstererek) beyefendi demin ne dediler? Sairimiz on dokuzuncu asrın müstahabidir buyurdular doğru...
Sair — Ne demek? Nasıl doğru...

Tabi - Biçtiğiniz harikâüde kumaşların biçmeleri yirminci asır pazarının talebine uygun gelmiyor...»

(Kafatası, s. 39, Yeni basak)

(Sonu 8. sayfada)

za dize dörtlük dörtlük esinlenmeler olmuş

Emrah'ın çok söylenen bir kosması var şu günlerde - gençliğin beynini başka şeye çalışmaz eden dejenerer bir batı müziği şeklinde oluyor bu - Oysa bu kosmanın aslı ondan çok önce yaşamış Aşk Hasan'da görüldü.

«Dedim ölüm yok mu dedi ayınmada
Dedim öz vebalım dedi boyınmada
Dedim turuncularım dedi koynumda
Dedim koklayalım dedi ki yok yok»

Aşk Hasan

«Dedim ölüm vardır dedi ayınmada
Dedim zulüm vardır dedi boyınmada
Dedim ak memeler dedi koynumda
Dedim ver ağzıma söyledi yok yok»

Emrah

Ayrıca - «Benden selam söyleyin...», «Sabahattan uğradım...» gibi deyiş başlamaları hemen çoğunda aynı oluyor. Bunlara şimdiki onları ne bir ekşikliği ne de olmaması gereken yanları. («Çünkü sözlü edebiyat şiiri bir tek uzanın mali değildir, bu

tilin bir toplumun ortak mülkiyetidir. Dadaloğlundan duyup sevdiğimiz bir dizeyi Karacaoğlan'dan görünce önce şaşır, sonra Dadal'ı hürsükle etti sanırız, çünkü beynimiz yazılı edebiyat örneklerine göre koşullanmıştır. Oysa Dadal'ın yaptığı sözlü edebiyat sairinin mesrû hakkıdır... Bütün bunlardan şu paradoksal sonuca varıyoruz: Sözlü gelenek şiiri bir değişmeyen bir şirdir. Ama aynı zamanda sürekli bir değişim içindedir...»

Murat Belge - Epk, Alan - »

Halk kendi güzel yanını, bütün dış etkilerden korumuş. O içinde esinlenmiş, etkilenmiş bir binden. Ve halk şiiri uzun süredir yitmeden çıkmış günümüze. Ne potansiyelik süresinde efendilerin beylerin sazi sözü, ne ondan sonraki aydınlar da hayranlığı ona tozlanmamış. Bu korunmaya bekli çeşitli nedenlerle yardımcı oldu denilebilir. Örneğin radyonun olmayışı, gazetenin olmayışı halk büyük kent zenginini (ya da saray) aramada bu tür bir kültürel ilişkinin olmamasını sağladı. Bu da iyi oldu ve halk içinden bir sürü güçlü sözcüsünü çıkardı. Çoğun kulaktan kulaga süren bu sözlü şiir bir çok ozanı diğerlerine karıştırmış: Aynı mah-

last kullanan bir çok aşkılar olmuş bazan. Bu yüzden bazı koşmaların hangi Karacaoğlan, hangi Koroğlu'na ait olduğu bilinmiyor. Artık bu halk şiiri arastırıcılarına kalmış bir şey.

Veysel'deki o sözlü halk şiiri, başı başına bir yazılı şiir özellikleri de taşıyor artık. (iyi bir sezgi, dizesleri kusursuz söyleme, imge kurma gücüyle) Veysel'in yazılı edebiyatta da yer var. Ahmet Kutsi'nin deyimliyle Onu hem Aşk Veysel, hem de Veysel Şatıroğlu olarak tanıyabiliriz.

«Seher yalğı gibi kelle nefesin»

«Gözlerin ufukta bir aşk gibi»

«Yeşil yaprak gıyer dumanlı dağlar»

«Tiritürlü tiritürlü seda verir ağaçlar»

«Yamru şahin yuvasından uçtu ma»

Veysel

Halk şiirinin verecek çok şeyi var daha.

NİHAH BERHRAM

NAZİM HİKMET'İN
OYUNLARINDAKİ TEZLER

Oyunun mesajını yazar, Ahmet Rıdvan takma adıyla, Darülbeyt' dergisinde şöyle açıklıyor: «Kapitalizm iktisadiyatın inkişafında öyle bir merhaleye varır ki, bu son merhalesinde yalnız cansız eşya değil, fakat aşk, sanat, ilim v.s. gibi şeyler de tüpü kundura, dış macunu, kumaş ve traktör gibi piyasaya tabii, üzerinde ticari muameleler yapılan birer emtia, mal haline gelirler. Bu merhale iktisadiyatın, tröstler, hava, deniz yolları borsa-larla beynelmül'leştiği bir merhaleidir.»

1934'te ilk kez Darülbeyt'de oynanan «Umurtulan Adam» da yine sınıflara bölünmüş bir toplumun aktöre düzlen dürist ve değerli bilim adamlarını ve sanatçıları tasfiye ettiğini, onların rahatına çalınmasına olanak bırakmadığını anlatır. Kapitalist bir toplumun nasıl ucu yollardan hemen büyük üler yarattığını ve zaman gelince de onları nasıl kolayca unutup, sefaletle ittiğini gösterir. Aile çevresinde de kendini bütün şiddetle duyuran bu yazılmış aktöre, Unuttulan Adam'ın ünlü doktorunu bir anda hapishere iter ve zihinlerden siler. Bu bakımdan «Unuttulan Adam»daki tezler «Enay» dedi ki tez, bir benzerlik ve kopukluk gösterir. «Enay»-de de iyi niyetli, dürist bir avukatın, burjuvazinin aktöre anlayışı ile çatisması sonucu tasfiyesi söz konusudur.

«Yolcu» ile Nazım Hikmet tezli oyunlarında belli bir aşamaya gelir. Daha sonra «Ferhad ile Sîrin»-de görüleceği gibi «sevgi teması ile birlikte «yalnızlık» da gerçekçi edebiyatın yeni bir yorumuna kavuşmuştur. Nazım Hikmet'e göre sevgi, yalnızlık, bunalmı gibi duygular edilgin ve pesimist durumlarından kurtarılıp, tersine çevrilebilir. Yalnızlığın neden olduğu ruh baskısı ve gerilim olumlu bir yolda etkenleştirilerek (aktifleştirilerek) olumlu bir hedefe çevrilebilir. Bu anlayışa göre, herhangi bir nedenle yalnızlık hastalığına tutulan ya da karısı tarafından aldatılan bir doktor laboratuvara koşarak iş hacmini genişletecek ve orada sabahlayacaktır. İlk bakışta bize havli ütopik gibi gelen bu tezler oyun yazarı tarafından oyunlarında pek tutarlı bir şekilde savu-

lanmaktadır ve seyirci ya da okuyucuyu doyurarak, kandırmaktadır.

Yolcu ile başlıyan aşama, «Ferhad ile Sîrin»-de yalnız düşünce gelişiminde değil, tiyatro tekniğinin gelişiminde de doruk noktasına ulaşır.

1948-49 yıllarında Bursa Cezaevinde yazılan bu yapıt hem b'çim hem de içerik yönüyle Nazım Hikmet'in en başarılı yapıtıdır. Yazar bu oyunda k'işisel sevginin, toplumsal sevgiye dönüşmesi sürecini gösterir. Gerçekçi edebiyatın sevgi konusundaki bu yeni yorumu edebiyatın hayatta ilgili sorunlarına yeni boyutlar kazandırmıştır. Ancak romantik çağın ürünü olabilecek bireysel sevgi duygulanmaları, çağımızın gerçekçi akımı içinde yeni bir insan sevgisi ile yeni bir yorumla ka- vuşmuştur. Romantik insan, bireysel ve metafizik- çiydi. Sevgi'nin, ister başarılı ister başarısız olsun süreçlerinin sınırları içinde gezilemeyi severdi. Ama artık yüreklerin de duyguların da paylaştığı bu çağda (Yüreğini çıkar, yüreklerimizin yama kat) bir insana, bir kişiye karşı duyulan insansal sevginin (beşeri sevgi'nin) olumsuzluk ve baskı karşısında nasıl başka insanlara karşı duyulan insansal ve toplumsal bir sevgiye dönüştüğüne tanık oluyoruz. «Ferhad ile Sîrin» bunun en başarılı örneği tiyatro alanında. (2)

Böylece «Yolcu» ve «Ferhad ile Sîrin» tezde bir bütünlemeye varıyor ve gerçekçi edebiyatın, eski edebiyat tarafından kullanılan kulanıla yip-ranmış ve klişeleşmiş bir takım temaları yeni bir yorumla kavuşuyor. Bu yeni yorum marksist dünya görüşünün dışında değildir.

1. Bu «tez» sözünü liddah bulunan olacaktır mu- yorum. Ama bu söz burada akademik anlamı ile kullanılmakla birlikte şairin bazı oyunları söz konusu oldu mu, yer yer bu çiziyeye yaklaşmak- tadır.

2. «Ferhadın Sîrin'e karşı duyduğu aşk, sevre ve insanlara su vermek, diğ delip suyu aktırmak idealine çevriliyor.» (Nazım Hikmet'in bir mek- tubundan.)

ZÜHTÜ BAYAR

TÜRK SOSYALİSTLERİNİN
HAFTALIK DERGİSİ

A N T

Yurt ve dünya olaylarının en seçkin kalemlerden, en gerçekçi şekilde değerlendirmektedir.

ABONE: P.K. 934 — İSTANBUL

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

M A Y

DÖRDÜNCÜ SAYISI ÇIKTI

Cağaloğlu, Atasaray 102 — İstanbul

Toplumcu Düşüncenin
Anadolü'daki güv sesi

«Sömürücüluğe Karşı

S A V A Ş

3. yıla girtili

Sayısı 50 kuruş

P.K. 80 - TRABZON

ÖZCAN GÜVEN

KAN AĞACI

HİKAYELER

KOVAN KİTABELİ - İZMİR

FİYATI 2,5 LİRA

BUGÜNÜN DİLİYLE

TEVFİK FİKRET

A. KADİR'İN TÜRKÇELEŞTİRDİ-
ĞI 40 ŞİİRİ FİYATI 7,5 LİRA —
LUKS BASKI 15 LİRA

P.K. 58 — BEYAZIT.İSTANBUL

DERGİMİZİ VE BÜTÜN TOPLUM-
CU YAYINLARI BULACAĞINIZ
KİTABELİ

SERGİ KİTABELİ

BÜYÜK SİNEMA İÇİ

YENİŞEHİR.ANKARA

OLAYLAR
HABERLER

Şiir Yarışmaları

İstanbul Fatih Halkevi bir şiir yarışması aç- mıştır. Yarışmaya katılmak isteyenler üç adet şiiri beşer kopya olarak yazıp ot adlarıyla adreslerini belirlemek imzalı olarak enç 1 Şubat 1967 tarihine kadar göndermelidir. Yarışmaya katılacak ş- rler daha önce hiç bir yerde yayınlanmamış olma- lıdır. Adres: Fatih Halkevi Di Tarih ve Edebiyat Köle Başkanlığı, Karadeniz Medreseleri No. 14 Fa- tih İstanbul.

Kastamonu da yayınlanan devrimci günlük ga- zete Yeni Kastamonu kabına süresi yilbaşında son- bulan bir şiir yarışması düzenlemiştir.

Konferans

Arkaşamız Atol Behramoğlu Trabzon'da T.D. O. lokalinde YENİ GERÇEKÇİLİK konulu bir kon- ferans vermiş geniş ilgiyle karşılanmıştır.

Yayın

Yelken dergisi üç aydan beri Atilla İhan yön- etiminde başarıyla yayımını sürdürmektedir.

Arkaşamız Zühtü Bayar'ın Nazım Hikmet Üze- rine adlı kitabı abora Yayınları arasında yayınlan- mıştır.

Bu yıl Salt Faik Hikaye Armağanının çok çekiş- meli geçeceği anlaşılmaktadır. 1967 nin son ayı Hi- kâye ayı olmuş, Oktay Akbal, Tarık Dursun, K. Sa- mim Kocagöz, Kemal Bilbaşar, Müzaffer Bururku, Demirtaş Ceyhan, Ferit Edgü ve Nursen Karas ki- taplarını yayınlamışlardır.

Ankara da Meltem dergisinden sonra yayınlan- mayla başlayan İnsan dergisi de olumlu gelişmelere gebe.

Anna Törenleri

Tevfik Fikret'in 100 üncü doğum yıldönümü do- layısıyla İstanbul'da Fes Fakültesi Konferans Sa- lonunda düzenlenen törenden başka Türkiye İşçi Partisi tarafından da bir anna töreni yapılmış ko- nusmuş Cevat Çapan'ın konuşması yankı uyandı- rmıştır.

YENİ GERÇEK
AYLIK FİKİR, SANAT DERGİSİ
P.K. 938 - İstanbul

Sahibi: ÖMÜR CANDAS - Yaz İşleri Müdürü: AYDIN HATİPOĞLU - İdare Yeri: Eski Çeleçik Sokak No. 39 - Galatasaray, İstanbul - Düzüldüğü ve Basıldığı Yer: ACAR MATBAASI Abone: Yıllık 10 Lira - İlan: Anlaşmaya bağlıdır - Gönderilen yazılar geri verilmez - Havale adresi: Aydın HATİPOĞLU, P.K. 938, İSTANBUL